Balio Sruogos laiškas Juozapui Sruogai, 1939-03-01, iš Kauno – į Tilžę

Mielas Juozapai, / Tavo laiško dėstomoms mintims aš nelabai tepritariu.

Mielas Juozapai,

Tavo [1] laiško dėstomoms mintims aš nelabai tepritariu. Dr. Bielskus [2] – ir taip rūpinasi, daro visa, kas galima, ragint jo nebereikia. Perdėtas landumas ir raginimas – veikia neigiamai: galima įkyrėti ir pasiekti to, kad jis nebeturės noro su manimi kalbėti [3].

Dėl „maskuoto ištrėmimo“ Adolpo [4] – aš negaliu kalbėti. Savo prašyme aš kitaip gi motyvavau, – aš prašiau, kad Adolpui būtų leista pabandyti būti naudingu Lietuvai. O dabar prašysiu: leist važiuot į užsienį. Tai kada gi aš būsiu buvęs nuoširdus – kada melavęs? Dėl išvažiavimo į užsienius – man neatrodo, kad tai būtų garbingas motyvavimas. Taip pat oficialiai visiškai neįtikinamas argumentas ir dėl vaikų. Mes trys broliai, Adolpo vaikų dėdės, užimame geras vietas, – net visi trys namus statome. [1r] // Tad ministerijoj ir pasakys: jei jau taip rūpi jo vaikai, tai kodėl patys nesirūpinate, neglobojate? Mūsų santykių su Tatjana [5] ir iš to sekančios vaikų [6] globos perspektyvas ministerijoj negi išaiškinsi, pagaliau, ir tas aiškinimas nebūtų garbingas darbas. Gyvenime yra dalykų, kurių realumu sunku tikėti pašaliniam žmogui, o dalykai vis dėlto yra [7].

Dabartiniam ministrui [8] mano prašymas negalėjo patikti: jis teisė pats ir bausmę skyrė. O aš, prokuroro ir advokatų (Nargelav. [9]) patariamas, dariau aliuzijų į paskirtosios bausmės neteisėtumą (sudėtinė bausmė) [10]. Pritardamas Adolpo paleidimui jis tuo pačiu pripažintų, kad skirdamas tokią bausmę jis yra negerai padaręs, – pats save pasmerktų. Tai yra jo prestižo reikalas, ir aš netikiu, kad jis čia nusileistų. Man atrodo, dabar nieko kol kas negalima daryti, – [1v] // reikia laukti rudens, rugs. 8 d. – ir duoti naują prašymą – pačiam Adolpui reikia. Iki rudens gali ir ministeris pasikeisti. Atrodo, už 1–2 mėn. gali kabinetas keistis, o prie artimiausio kabineto pasikeitimo – pirmoj eilėj keisis Teisingumo ministr. Tai yra tikra. Jis jau suspėjo apvilti tuos, kurie jį skyrė, suspėjo pridaryti tokių dalykų, dėl kurių skyrėjai anaiptol nesidžiaugia.

Mano išmanymu, kitos išeities nėra, kaip tik palaukti. Ir tu pats dar kartą pergalvok. Jei Tu vis dėlto griežtai laikysies savo nusistatymo ir jeigu Tau pritars ir Kazimieras [11] (daviau jam tavo laišką), tai aš eisiu ir darysiu tai, kas tau atrodo darytina, nors aš tų žygių naudingumu ir visiškai netikiu. Taigi pergalvok dar kartą ir parašyk. Tik viena [2r] // aš norėčiau: kad nereikėtų daryti kokių žygių, kurie galėtų būti suprasti kaip nenuoširdūs ir kurie galėtų atrodyti negarbingi. Šioje mūsų tragedijoje paviršutinės vaidybos nė pėdsako nenorėčiau.

Tavo laiškas Sienkevičiui [12], matyti, paveikė. Buvau sutikęs Reinhardtą [13] – jau nebesiskundžia. Sako, Sienkevičius pravažiavimą aptvarkė, – ir darbininkai eina keliu, – net tvorą atstatė, kurią buvo išlaužę. Senkus (Liet. banko) [14] – irgi nori pirkti sklypą pagal mus (iš klebonijos) – vakar vaikščiojo ir derėjosi. Langai jūsų namuose jau numaliavoti baltai (apačioj dar). Zuboviukas [15] statyboje rado panašių trūkumų, kaip ir mūsų namuose buvo salkom, sako, įsakęs pataisyti (kad nepūstų po grindim antram aukšte).

Labų dienų p. Bronei [16].

B. Balys [17]

1939. III. 1 [2v] //

KOMENTARAI

[1] Juozapas Sruoga (1886–1957) – vyriausiasis Balio Sruogos brolis. Teisininkas, diplomatas, URM tarnautojas. 1934–1940 m. Lietuvos konsulas Tilžėje. Toliau minimas Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai dėl nuteisto ir Kauno sunkiųjų darbų kalėjime įkalinto brolio Adolfo Sruogos reikalų neišliko. Tačiau tolesni rašytojo svarstymai leidžia įsivaizduoti, koks galėjo būti jo brolio laiško turinys: svarstyta, kad iš kalėjimo išlaisvintas Adolfas Sruoga galėjo pasitraukti iš Lietuvos į Pietų Ameriką, Argentiną, kur buvo įsikūrusi jo šeima – žmona ir trys sūnūs.

[2] Pijus Bielskus (1880–1958) – kunigas, filosofijos mokslų daktaras. 1921–1940 m. LR Prezidento kanceliarijos viršininkas.

[3] Artėjant 1939-02-16, Balys Sruoga, Juozapas Sruoga ir Kazimieras Sruoga tikėjosi, kad nuteistam jų broliui Adolfui Sruogai bus sumažinta bausmė (15 metų sunkiųjų darbų kalėjimo) arba ji bus dovanota Prezidento malonės teise.

Broliai Sruogos malonės prašymą dėl Adolfo Sruogos buvo pateikę ir 1938 m., kai švęstas Lietuvos valstybės nepriklausomybės dvidešimtmetis: „Buvau pas Adolpą. Mat, sąryšy su jubiliejiniais metais kilo mums sumanymas – paduoti malonės prašymą. Buvau tuo reikalu kalbėtis su p. Prokuroru [Juozu Brazinsku, – Neringa Markevičienė]. Jis minčiai pritarė, sakė, reikia būtinai duoti. Be to, besikalbant jis prasitarė: uždėtoji bausmė (sudėtinė: 8 + 7), nors ir nėra visiškai priešinga įstatymams, bet vis dėlto tai buvo pirmas atsitikimas mūsų teismų praktikoj, daugiau nebepasikartojęs. Blogiausia, kad advokatai neprašė sumažinti. Taip esą ir išėjo. Žinoma, jis (kaip ir aš) nesitiki, kad visai būtų dovanota, bet gali būti gerokai bausmė sumažinta“ (Balio Sruogos laiškas Juozapui Sruogai, iš Kauno – į Tilžę, 1938-01-20, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 304, l. 1r).

[4] Adolfas Sruoga (1887–1941) – vyresnysis Balio Sruogos brolis. Nuo 1927-10-18 Pašto valdybos direktorius. Nuo 1933-10-14 kalinys Kauno sunkiųjų darbų kalėjime, 1935-02-26 Kauno apygardos teisme pripažintas kaltu dėl pašto ženklų padirbinėjimo, neteisėtos prekybos, pasisavinant už juos gautus pinigus, oficialių dokumentų klastojimo.

[5] Tatjana Zavarina-Sruogienė (1889–1979) – Balio Sruogos brolio Adolfo Sruogos žmona.

[6] Tatjana Zavarina-Sruogienė ir Adolfas Sruoga turėjo tris sūnus: Leonardą Sruogą (1921–1983), Adolfą Sruogą (1923–1970) ir Valerijų (Valerio) Sruogą (1923–1983).

[7] Broliai Sruogos buvo susipykę su Adolfo Sruogos žmona. O Balys Sruoga ypač jos nemėgo (buvo su ja „visai susipjovęs“) – laikė intrigante, melage, brolio išnaudotoja, siekusia tik prabangaus gyvenimo ir pinigų.

[8] Jonas Gudauskas (1890–1980) – teisininkas, politikas. 1938-12-05–1939-03-27 LR Teisingumo ministras. 1933–1940 Apeliacinių rūmų pirmininkas.

[9] Domininkas Nargelavičius (1888–1961) – teisininkas, advokatas, 1935 m. Adolfo Sruogos bendrininko Jono Augūno gynėjas Pašto ženklų baudžiamojoje byloje.

[10] Adolfas Sruoga padarė tris nusikaltimus: jis nubaustas už nelegalų biznį pašto ženklais, dėl kurio valstybės ižde atsirado 2. 860. 500 litų trūkumas (skirta 8 metų sunkiųjų darbų kalėjimo bausmė); už netikrų pašto ženklų platinimą (skirta 6 metų grasos kalėjimo); už dokumentų falsifikavimą ir klastojimą (skirti 2 metai sunkiųjų darbų kalėjimo). „Už visus gi tris nusikaltimus iš sudėties prokuroras Sruogai reikalauja 15 metų sunkiųjų darbų kalėjimo bausmės, nes teisiamasis, sako prokuroras, turėjo didelį pasitikėjimą, apdovanotas ordinais, naudojo padėtį piktam, nė vienu žodžiu, nė vienu mostu neprisipažinęs kaltu“ ([Nežinomas autorius], „Prokuroro Brazinsko kalba“, in: *Lietuvos aidas*, Kaunas, 1935-02-25, Nr. 46, p. 10).

[11] Kazimieras Sruoga (1899–1974) – jauniausias Balio Sruogos brolis. Ekonomistas, spaudos darbuotojas. 1936–1940 m. akcinės bendrovės „Maistas“ direktoriaus pavaduotojas.

[12] Kazys Sienkevičius (g. 1894) – inžinierius, architektas, Ghento universiteto Belgijoje absolventas. Juozapo Sruogos ir Bronislavos Jazbutytės-Sruogienės namo Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje Nr. 7A, projekto autorius.

[13] Teodoras Reingardas (1883–1947) – 1937 m. – inžinierius, projektavęs namus, prižiūrėjęs statybos darbus, matininkas. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje g. Nr. 17 savininkas.

[14] Feliksas Senkus (1898–1979) – 1935–1939 m. Lietuvos banko padalinio vadovas Klaipėdos krašte.

[15] Vladimiras Zubovas (1909–2007) – architektas. 1934 m. Berlyno aukštosios technikos mokyklos absolventas. 1935–1940 m. Kauno karo butų valdybos inžinierius architektas, kuris 1938 m. suprojektavo Balio Sruogos gyvenamąjį namą Kaune. 1938 m. pastatyto Juozapo Sruogos namo statybos darbų prižiūrėtojas.

[16] Bronė Jazbutytė-Sruogienė (1896–1950) – Juozapo Sruogos žmona, sklypo Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje Nr. 7A, savininkė.

[17] Balys Sruoga (1896–1947) – Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto dėstytojas, profesorius. Brolio Juozapo Sruogos, diplomato Tilžėje, kaimynas, kuris 1935–1939 m. Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje, prižiūrėjo jo žemės sklypo įrengimo, apželdinimo ir namo statybos darbus.